

Освітньо-навчальний проект з макаренкознавства як ефективний засіб формування педагогічних компетентностей майбутніх учителів

Н.Г. Осьмук

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка, м. Суми, Україна

Реалії розвитку інформаційного суспільства значно посилюють інтерес до нових концептуальних орієнтирів щодо підготовки педагогічних кадрів. Особливої ваги в реалізації сучасної педагогічної освіти набуває апробація і впровадження новацій методологічного та організаційно-методичного спрямування в процесі викладання дисциплін, спрямованих на формування фахових компетентностей майбутніх учителів.

Мова йде, насамперед, про педагогічні компетентності, серед яких фахівці виокремлюють уміння: використовувати різноманітні стратегії навчання і викладання; підтримувати самостійне навчання; використовувати різноманітні навчальні методи; стимулювати соціоемоційний і моральний розвиток учнів; стимулювати мультикультурні очікування й розуміння; викладати в гетерогенних (неоднорідних) класах; керувати й підтримувати учнів [1, с.161].

Формування вказаних компетентностей у майбутніх учителів вимагає впровадження нестандартних форм навчання, що орієнтовані не тільки на теоретичний, але й на практичний результат (продукт) конкретної навчальної діяльності, в тому числі в рамках загально педагогічно-орієнтованих дисциплін.

На нашу думку, значний потенціал у вирішенні проблеми мають освітньо-навчальні проекти історико-педагогічного спрямування. Історія педагогіки як навчальний предмет дає можливість сформувати у майбутніх учителів цілісну систему знань щодо історії своєї професії, уміння мислити педагогічними категоріями, аналізувати, зіставляти теоретичні погляди, процеси та явища педагогічної практики різних народів у різні часи, бачити та оцінювати тенденції їх розвитку [3, с.10]. Вважаємо, що проекти історико-педагогічного спрямування мають широкі фахові можливості: від формування

окремих педагогічних компетентностей до формування історико-педагогічної свідомості, бо саме вивчення історії педагогіки підводить студентів до усвідомлення того, що розвиток наукового знання впливає на теорію і практику виховання, а практика, у свою чергу, є основою розвитку педагогічних теорій; що в основу будь-якої істинно наукової педагогічної концепції покладена народно-педагогічна спадщина, прогресивний професійно-педагогічний досвід [там само].

Особливе місце в нашій історико-педагогічній спадщині належить унікальному досвіду ресоціалізації дітей та молоді А. С. Макаренка. Найяскравішою відзнакою теорії виховання видатного педагога стала системність, обґрунтованість, деталізація, обумовленість логікою життя й постійна перевірка практикою, а значить – ефективність. А. С. Макаренко пішов шляхом створення педагогічного виховуючого середовища з соціально позитивним спрямуванням, складовими якого виступали: широка й різноманітна суспільнозначуща праця (праця-турбота), взаємозалежність, життя колективу як общини, великої родини і повага до кожного її члену [2, с. 53].

Надзвичайна результативність виховної системи в складних умовах життя робить досвід А. С. Макаренка актуальним і в сучасних умовах. Але як залучити сьогоденне студентство до копіткого, вдумливого ознайомлення з унікальною теорією й практикою? На нашу думку, викликати зацікавленість у сучасної молоді в макаренкознавчих дослідженнях можуть особистий інтерес та нестандартність шляхів і тем наукового пошуку. Ці положення стали основою для реалізації студентами різних факультетів СумДПУ імені А.С.Макаренка освітньо-навчальних проектів історико-педагогічного спрямування в рамках проведення березневих тижнів «Видатні історико-педагогічні постаті України». Останній з реалізованих «Як завдяки А.С.Макаренко з'явилися пам'ятники Т.Г.Шевченку в Києві, Ашгабаді, Парижі» мав на меті встановити роль макаренківської організації життєдіяльності безпритульних дітей і дітей-сиріт, що перебували у закладах соціального виховання, у становленні особистості їх вихованців.

Робота над проектом була розпочата інтелектуальним квестом і передбачала пошук відповідей на питання: «Хто є автором пам'ятників Т.Г.Шевченку в Києві, Ашгабаді,

Парижі? Що пов'язує автора пам'ятників та місто Суми? Яке відношення має макаренківська педагогіка до автору пам'ятників?». Учасники квесту – студенти фізико-математичного і філологічного факультетів доклали певних зусиль, щоб дати правильні відповіді на питання й отримати нове завдання: встановити яким чином міг познайомитись з макаренківською педагогікою видатний, але вже маловідомий широкому загалу уродженець Сумщини, український скульптор, академік, народний художник СРСР, народний художник УРСР, заслужений діяч мистецтв УРСР – Михайло Григорович Лисенко (1906–1972).

Після копіткої дослідницько-пошукової роботи студенти встановили, що М. Г. Лисенко був вихованцем Сумського дитячого будинку, який очолював на початку його діяльності Аркадій Йосипович Добровольський. Складність і багатоаспектність проблем у виховному закладі змусили директора «їхати за наукою» до відомого земляка – А.С. Макаренка. Як згадував А.Й. Добровольський: «Від Макаренка я приїхав зовсім іншою людиною й педагогом. З'явилась непохитна віра в самого себе, віра в організацію з активом у центрі; довіра до інших, до найкращих людських якостей: розуму, самопожертви, сміливості, любові, гордості». Так у Сумському дитбудинку почали своє становлення принципи педагогіки А.С. Макаренка, й це якомога краще сприяло можливості розвивати свої здібності, стати визнаним серед однолітків інваліду з дитинства Михайлу Лисенку. Наступне навчання у Харківському художньому інституті дозволило хлопчикові стати відомим скульптором і прославити ще одну визначну постать України – Т.Г. Шевченка в нашій країні та за її межами.

Отже, у процесі реалізації проекту «Як завдяки А.С.Макаренку з'явилися пам'ятники Т.Г.Шевченку в Києві, Ашгабаді, Парижі» студенти оволоділи новими знаннями з історії педагогіки, педагогіки, краєзнавства, історії мистецтва, історії свого ВНЗ; набули досвіду самостійної дослідницько-пошукової роботи; досвіду використання нових методів; досвіду групової й колективної, міжнаціональної взаємодії; продемонстрували певні історико-педагогічні вміння й ціннісне ставлення до історико-педагогічного досвіду. Варто зазначити, що активну участь у роботі над проектом узяли студенти-іноземці. Створена ними презентація «Історія пам'ятника Т.Г.Шевченку в Ашгабаді», що була представлена, як і інші результати проекту на міжфакультетській

конференції, показала нові знання, вміння, емоції, ціннісне ставлення до діяльності А. С.Макаренка, до творчості Т.Г.Шевченка та М.Г.Лисенка, до знань про історію університету, де вони навчаються, засвідчила можливість і результативність міжкультурного діалогу й взаємодії.

Таким чином, позитивні особистісні й загальні результати здійсненого проекту дають підстави вважати перспективним використання освітньо-навчальних проектів історико-педагогічного спрямування у формуванні педагогічних компетентностей майбутніх учителів. Напрямами для розробки тем нових проектів можуть бути такі актуальні для сучасності аспекти діяльності А.С.Макаренка, як: «Розв'язання проблеми «важкого дитинства», «Організація виробництва за участю молоді», «Роль виховної системи А.С.Макаренка в розгортанні світового новаторського руху», «Становлення підприємницької діяльності в спеціалізованих закладах», «Роль управлінської майстерності керівника в ефективній діяльності закладу» тощо [4, с. 378].

Література

1. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі : монографія / авт. кол.: Н.М. Авшенюк, В.О. Кудін, О.І. Огієнко та ін. – К. : Педагогічна думка, 2011. – 232 с.
2. Осьмук Н. Г. Методика А.С. Макаренка: новаторство теоретико-практичних засад // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка. – 2013. – № 3 (29).– С. 45–54.
3. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю., Осьмук Н.Г. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навчальний посібник. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – 250 с.
4. Творча спадщина А. С. Макаренка : осмислення історичного досвіду та інноваційного потенціалу : [монографія] / – [за заг. ред. проф. А.А. Сбруєвої].– Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2013. – 380 с.